

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA OBSZARACH WIEJSKICH EUROREGIONU „PRO-EUROPA-VIADRINA”¹

Piotr Raźniewski¹, Aleksander Lewczuk²

¹ Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Olsztynie

² Katedra Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska,
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wstęp

Nie ulega wątpliwości, że istnieją związki między środowiskiem społecznym i formami działalności gospodarczej. Trudność polega na tym, aby umiejętnie i trafnie wskazać na te aspekty środowiska społecznego, których oddziaływanie na ludzką osobowość kształtuje ją w sposób umożliwiający wykształcenie się postaw przedsiębiorczych. A to właśnie przedsiębiorczości przypisuje się dzisiaj kluczowe znaczenie dla budowy nowego ładu ekonomicznego.

Przedsiębiorczość jest utożsamiana z prowadzeniem małej lub średniej firmy. Zgodnie z klasycznym podejściem ekonomicznym maksymalizacji użyteczności i oczekiwań bierze się wtedy pod uwagę finansowe i pozaekonomiczne korzyści jednostki, która decyduje się zostać przedsiębiorcą, kiedy oczekiwana użyteczność pracy na swoim jest wyższa od pracy najemnej [KNIGHT 1921]. Przedsiębiorczość traktowana jest więc najczęściej jako synonim indywidualnej działalności gospodarczej, prowadzonej w małych i średnich firmach, w ten sposób stawiany jest znak równości między prowadzeniem przedsiębiorstwa i byciem przedsiębiorcą [KŁODZIŃSKI 1996; GEORGELLIS, WALL 2000; KLANK 2000; NIEDZIELSKI 2000]. Choć często do tego typu definicji dołączane są pojęcia pozaekonomiczne odnoszące się do cech jednostek – stan ducha, typ postawy ludzi – to w rezultacie przedsiębiorczość rozumiana jest jako instytucjonalny wyraz tej postawy, czyli firmy i przedsiębiorstwa prywatne funkcjonujące na wolnym rynku [NOVAK 1993; PEDYSZAK-RADZIEJOWSKA 1997]. Należy podkreślić, że takie ujęcie umożliwia użyteczne analizy specyfiki tego zjawiska², gdyż indywidualna działalność gospodarcza na małą skalę odgrywa ważną rolę w rozwoju ekonomicznym [MELMED-SANJAK, SANTIAGO 1996; HENREKSON, JAKOBSSON 2001].

---

¹ Badania dofinansowane przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej w Warszawie.

² J. MELMED-SANJAK, SANTIAGO C.E. 1996. *The household and employment in small scale nonfarm enterprises*. World Development 24(4): 760; 749–764.

Cel, przedmiot i metody badań

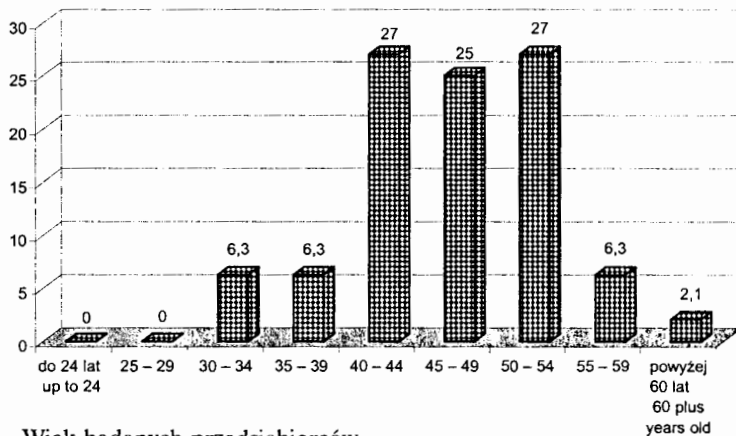
Podjęta w pracy tematyka powinna dostarczyć wiedzy o tym, jakie zjawiska mają wpływ na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Chodzi tu również o sprawdzenie, jakie znaczenie dla podejmowania działalności gospodarczej ma przestrzenna lokalizacja firm, a zwłaszcza jej położenie w pobliżu granicy państwa.

Badania przeprowadzone zostały w czwartym kwartale 2002 roku, na obszarze Euroregionu „Pro Europa Viadrina”. Do wybranej losowo grupy badawczej skierowano zestandaryzowany kwestionariusz wywiadu zatytułowany: „Badania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich”, który zawierał 71 pytań, podzielonych na 8 grup tematycznych. W omawianym regionie badaniami objęto 48 respondentów – przedsiębiorców wiejskich.

Wyniki badań i dyskusja

Sylwetka społeczno-zawodowa przedsiębiorców wiejskich

W analizie cech społecznego zlokalizowania respondentów posłużono się podstawowymi kategoriami. W pierwszym rzędzie porównane zostały liczebności w poszczególnych przedziałach wiekowych. Osoby z badanej zbiorowości najliczniej reprezentowane były w trzech przedziałach wiekowych (rys. 1).

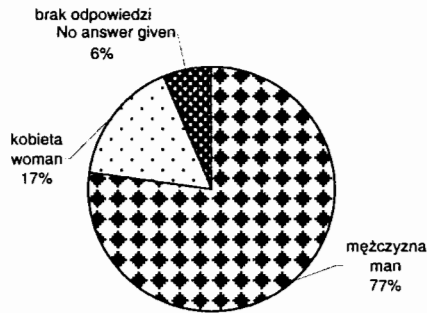

Rys. 1. Wiek badanych przedsiębiorców
Fig. 1. Age of the entrepreneurs

Prawie 80% przedsiębiorców należało do przedziału wiekowego od 40 do 54 lat a średnia wieku wyniosła 46,4 lat. Można stwierdzić, że należący do badanej grupy przedsiębiorcy, to osoby w wieku największej aktywności zawodowej, posiadające już pewne doświadczenie życiowe, przydatne w prowadzeniu działalności gospodarczej.

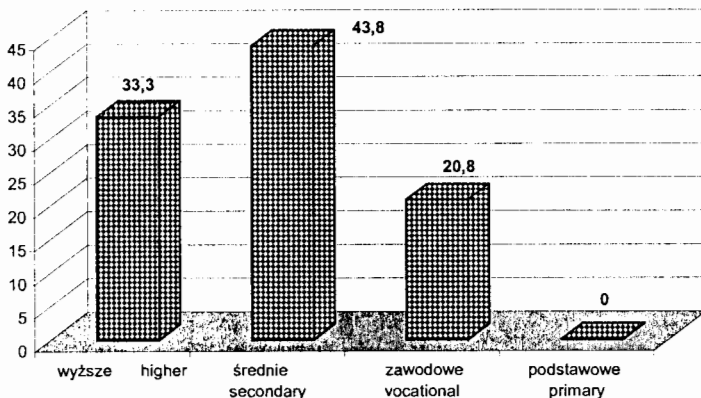
Kolejną prezentowaną kategorią jest podział na płeć (rys. 2). Wydawałoby się, że w tym przypadku sprawa jest oczywista, gdyż wyraźnie przeważali mężczy-

źni (77%). Można jednak podejrzewać, że tak niewielka obecność kobiet spowodowana jest raczej tradycją przyznawania mężczyźnie pozycji kierowniczej w małżeństwie, pełnienie roli głowy rodziny, a tym samym osoby odpowiedzialnej za rodzinne przedsiębiorstwo.

Rys. 2. Płeć badanych przedsiębiorców
Fig. 2. Sex of the entrepreneurs

Poziom wykształcenia w badanej populacji odbiegał od przeciętnego wykształcenia w Polsce (rys. 3). Osoby z wykształceniem średnim i wyższym stanowiły 77% próby, a więc jest to znacząco więcej. Wśród przedsiębiorców o wykształceniu niższym niż średnie zdecydowanie przeważały osoby z wykształceniem technicznym, natomiast wśród absolwentów uczelni dominowali rolnicy. Jeszcze raz warto podkreślić znaczenie jakie ma edukacja dla gospodarczego rozwoju obszarów wiejskich. Bez wiedzy nie ma innowacyjności, a bez niej firmy są mniej konkurencyjne na wolnym rynku. Wykształcenie, a właściwie jego brak, stać się może główną barierą w rozwoju obszarów wiejskich, choć na badanym obszarze zauważamy wzrost poziomu skolaryzacji, to kwestii tej nadal należy poświęcać dużo uwagi w trosce o długookresowy rozwój.

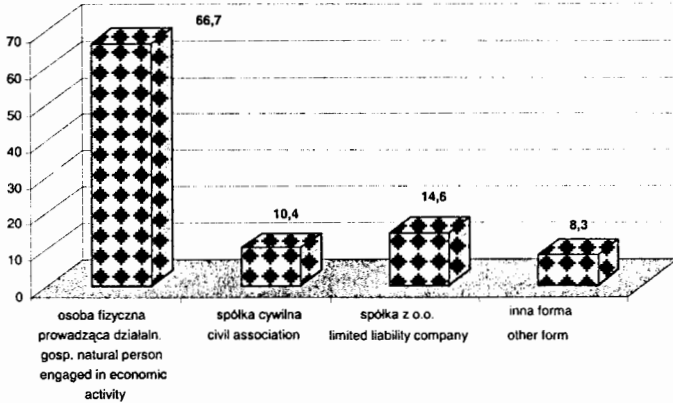

Rys. 3. Wykształcenie przedsiębiorców
Fig. 3. Educational level of the entrepreneurs

Charakterystyka badanych firm

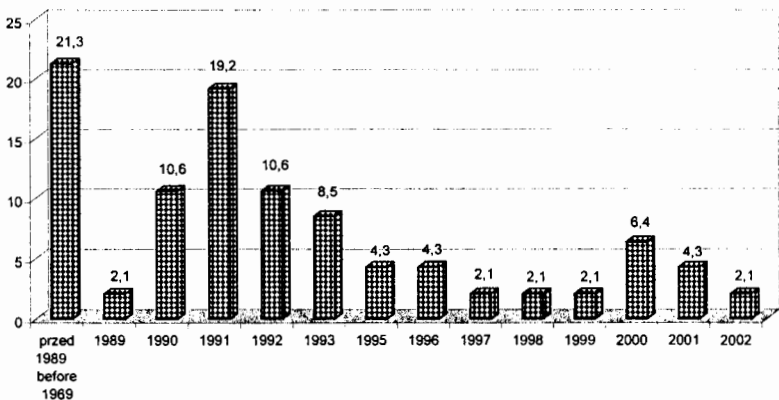
Cechy przedsiębiorstw

Właściciele wiejskich firm swoje przedsięwzięcie prowadzili przeważnie jako osoby fizyczne (ok. 66%). Domniemywać można, że wybór takiej formy działalności związany był z niewielką skalą przedsięwzięcia prowadzonego przede wszystkim przez właściciela i jego rodzinę (rys. 4).

Rys. 4. Forma organizacyjno-prawna badanych firm
Fig. 4. Organizational and legal status of enterprise

W takiej sytuacji nie ma potrzeby szukania innej formy dla prowadzonej firmy, gdyż nie jest konieczne regulowanie skomplikowanych relacji między udziałowcami, współwłaścicielami itp. To właśnie praca własna właścicieli jest bardzo istotną cechą drobnej przedsiębiorczości, gdyż często jej motywem jest poczucie niezależności i satysfakcja z prowadzonej działalności, nieraz ważniejsza od zysku [ORŁOWSKA, KRUKOWSKI 2001].

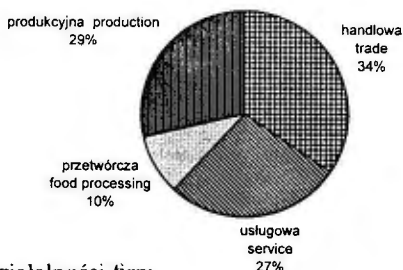

Rys. 5. Rok rozpoczęcia działalności
Fig. 5. The date of starting of economic activity

Na badanym obszarze znaczny odsetek firm rozpoczął swoją działalność przed 1989 rokiem (rys. 5). Jednak zdecydowana większość przedsiębiorców

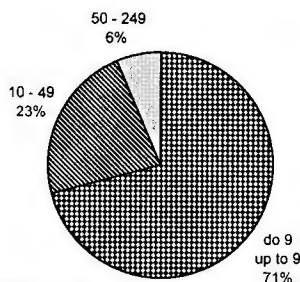
wskazuje na lata dziewięćdziesiąte, jako okres najbardziej sprzyjający zakładaniu indywidualnego biznesu. Zjawisko to największą dynamikę osiągnęło w pierwszych trzech latach od upadku systemu socjalistycznego. Wprowadzenie zasad gospodarki rynkowej umożliwiło szerokiej rzeszy ludzi zająć się, tzw. small businesssem. Średnio, firmy funkcjonują na rynku od ok. 12 lat. Nie jest to zbyt wiele, można bowiem przypuszczać, że w większości są to przedsięwzięcia powstałe niejako od zera, nie ma tutaj mowy o międzypokoleniowym transferze tradycji czy wzorców przedsiębiorczości. Większość z badanych przedsiębiorców sama musiała wypracować własny kodeks zachowań, umożliwiających im przetrwanie na rynku, a nauka zasad jakimi rządzi się biznes, odbywać się musiała, niestety, na własnych błędach.

Podobnie jak w przypadku innych obszarów wiejskich Polski, tak i na badanym terenie przeważały firmy zajmujące się działalnością handlową (rys. 6). Jednak na drugim miejscu, znajdowała się działalność produkcyjna, a dopiero na kolejnym, usługowa i przetwórcza. Założyć można, że podejmowanie działalności produkcyjnej świadczy o większej „dojrzałości” przedsiębiorstwa – konieczne tutaj są bowiem maszyny, budynki oraz specjalistyczne umiejętności.

Rys. 6. Kierunki działalności firm
Fig. 6. Trends of enterprise activity

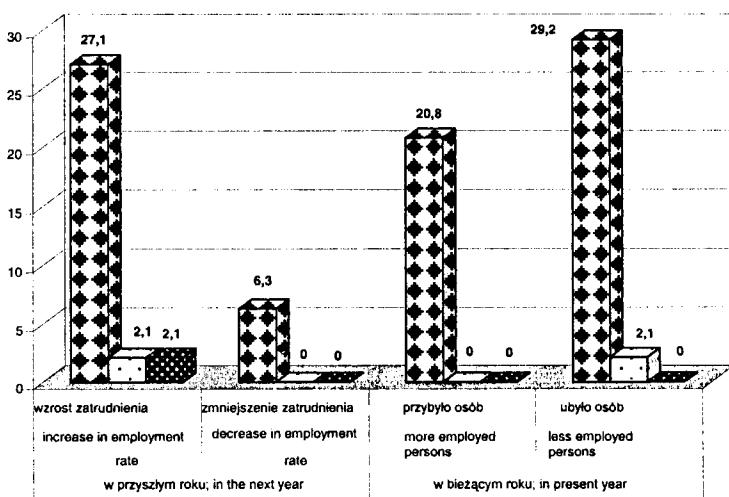
Prowadzone przez respondentów podmioty gospodarcze nie odbiegają swoimi cechami od charakterystyk sektora małych firm wiejskich. Przede wszystkim odznaczają się niewielką skalą działalności, sporadycznie korzystając z najmniejszej siły roboczej. Około 71% respondentów jest właścicielami firm zatrudniających do 9 pracowników (rys. 7). Średnio w przedsiębiorstwach pracowało 14,7, maksymalnie 117 osób.

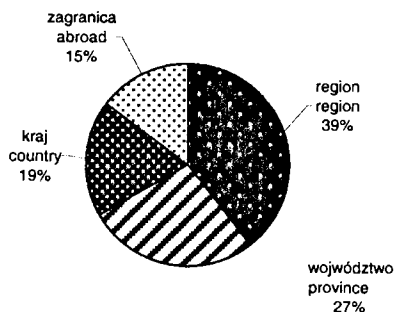
Rys. 7. Liczba zatrudnianych osób
Fig. 7. Number of the employees

Ponieważ zatrudnienie można potraktować jako wskaźnik sytuacji finansowej przedsiębiorstw, zgodnie z założeniem, że wraz ze wzrostem skali działalności

konieczne jest zwiększenie zatrudnienia i zmienia się jego struktura. Natomiast kiedy firma jest w stanie wypracować znaczący zysk, właściciel ma możliwość skorzystania z najmniejszej siły roboczej, rezygnując tym samym ze wsparcia udzielanego przez rodzinę. Przyjmowanie, bądź zwalnianie pracowników, w istotny sposób oddziaływać będzie na zakres obowiązków właściciela firmy i jego rodziny. W firmach zatrudniających do 9 osób zauważyć można największą fluktuację kadr, pozostałe przedsiębiorstwa wykazują się większą stabilizacją (rys. 8). Dominować należy, że wraz z polepszeniem się sytuacji ekonomicznej tych firm powiększane jest zatrudnienie, a wynikiem jej pogorszenia są zwolnienia. Choć w 2002 roku przeważały ubytki kadrowe, to przedsiębiorcy wykazywali się pewnym optymizmem, gdyż opinie o następującym, w nadchodzącym roku, wzroście zatrudnienia były liczniejsze od prognoz pesymistycznych.

Rys. 8. Zmiany w stanie zatrudnienia
Fig. 8. Changes in the employment situation

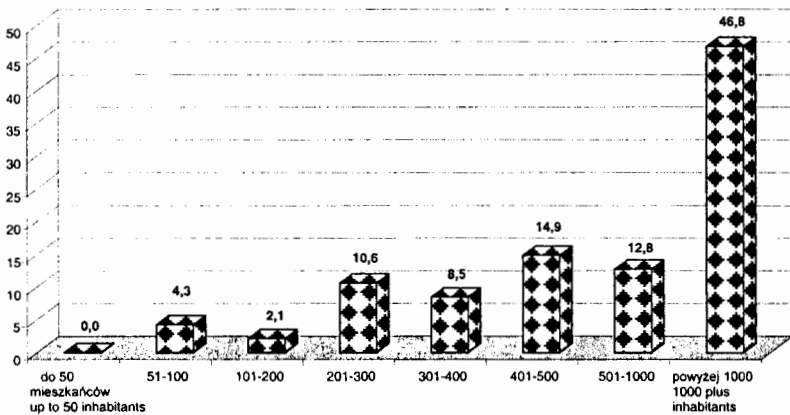

Rys. 9. Zasięg terytorialny prowadzonego przedsiębiorstwa
Fig. 9. Territorial range of the enterprise

Większość z firm (39%) prowadziła działalność, która nie wykraczała poza województwo. Natomiast aż około 15% podmiotów prowadziło działalność zarówno na terenie Polski, jak i za granicą (rys. 9). Należy przypuszczać, że wpływ na ponadprzeciętną aktywność firm na arenie międzynarodowej wywiera ich zlokaliz-

zowanie w strefie przygranicznej.

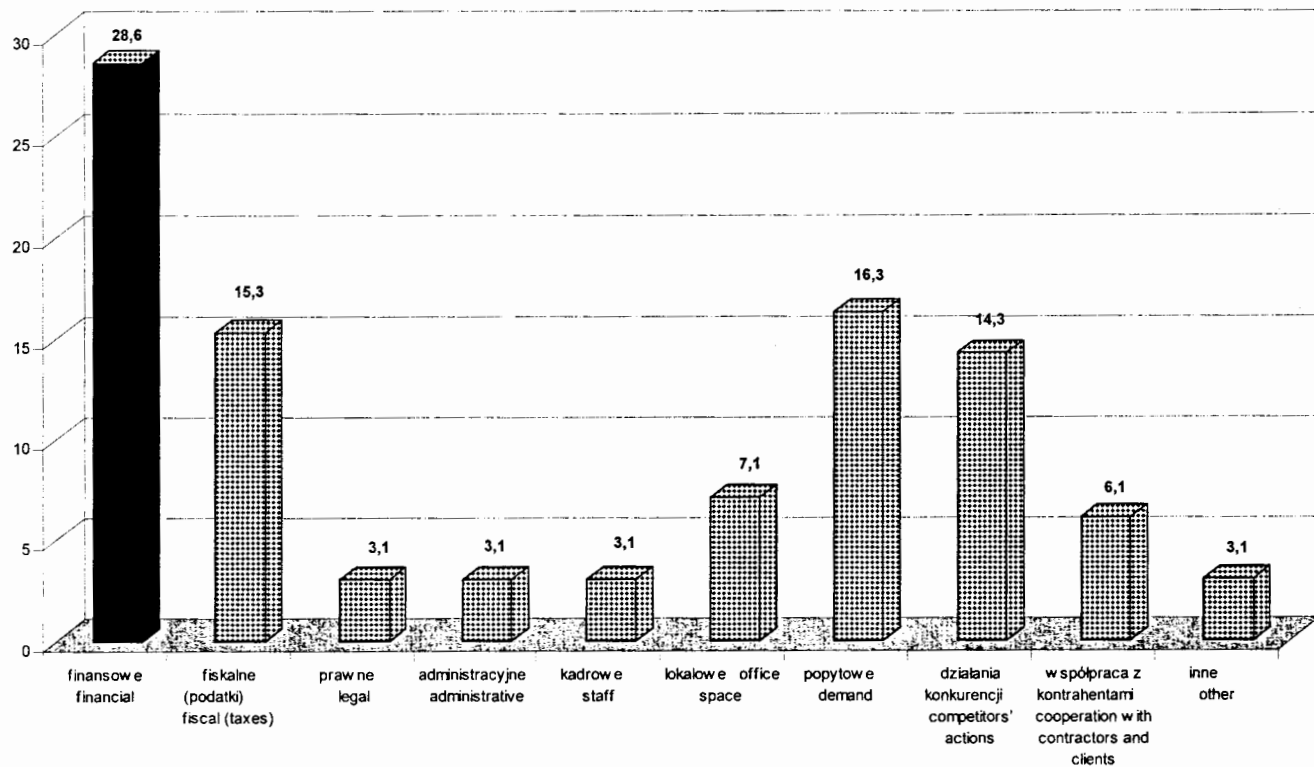
Przedsiębiorcy lokalizowali swoje firmy najczęściej w miejscowościach liczących ponad 1000 mieszkańców (rys. 10). Zmienna położenia geograficznego w znacznym stopniu powiązana była z dostępnością rynków zbytu oraz zjawiskiem skumulowanego popytu, pojawiającym się w większych miastach. W przypadku badanej populacji trudno jest jednak oczekiwać, aby w miejscowościach, w których położona jest większość firm (ponad 50%) występowały dogodne warunki dla ich rozwoju. Ze szczupłością lokalnego popytu można sobie radzić podejmując działalność bazując na odbiorcach spoza regionu, co większość przedsiębiorców czyniła.

Rys. 10. Lokalizacja firm w miejscowościach o zróżnicowanej liczbie mieszkańców
Fig. 10. The enterprise location in a place of differentiated population

Odpowiedzi udzielone na pytanie o bariery w prowadzeniu firmy, lokalizując sferę problemową przede wszystkim w obszarze finansów (rys. 11). W tym aspekcie potwierdza się zaobserwowana także w innych badaniach tendencja do akcentowania znaczenia ograniczeń związanych z niedostatkiem kapitału. Jeżeli zsumowane zostaną bariery finansowe z popytowymi, to otrzymany wynik 44,9% sygnalizuje jakie są podstawowe problemy trapiące wiejską przedsiębiorczość.

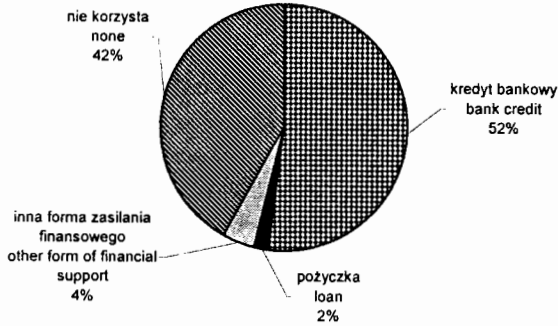
Przedsiębiorcy rozpoczęli swoją działalność, przede wszystkim korzystając z własnych oszczędności, tak zadeklarowało ponad 89% spośród badanych. Co jednak charakterystyczne, własny kapitał początkowy uzupełniany był środkami z różnych źródeł. Montaż finansowy dokonywany był przede wszystkim poprzez dołączenie kredytów bankowych oraz z pożyczek od rodziny i znajomych. W razie potrzeby przedsiębiorcy mogli liczyć na wsparcie finansowe przede wszystkim ze strony komercyjnych banków (52%). Jednak znaczny ich procent w ogóle nie korzystał z zewnętrznego zasilania w gotówkę. Choć możliwe jest, że w niektórych przypadkach wynika to z pełnej samowystarczalności firmy, to należy domniemywać (zwłaszcza w kontekście wyników prezentowanych na rys. 12), że taka sytuacja związana była z brakiem instytucji gotowych do wspierania przedsiębiorczości na zasadach niekomercyjnych oraz słabą kondycją przedsiębiorstw powodującą, że banki nie chcą finansować ich działalności.

Rys. 11. Bariery w prowadzeniu firmy

Fig. 11. Barriers of enterprise activity

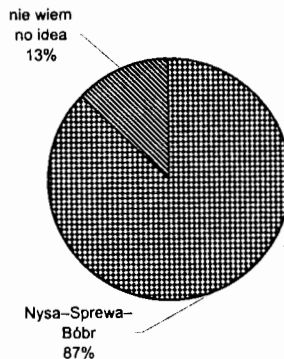

Rys. 12. Wsparcie finansowe
Fig. 12. Financial support

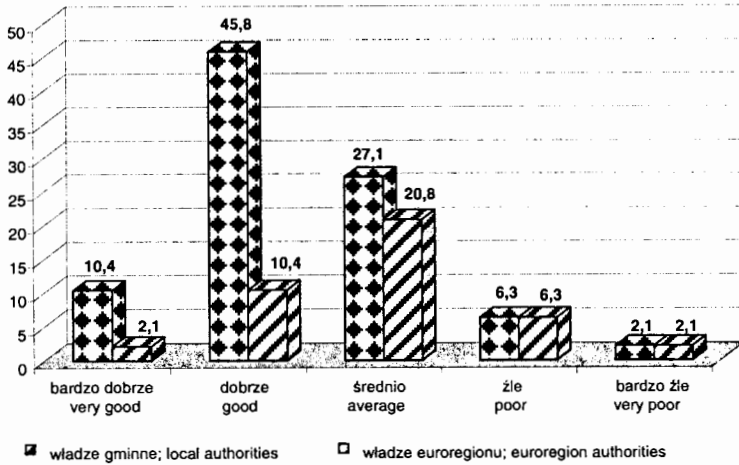
Jedynie trzy instytucje w sposób znaczący uczestniczyły w rozwoju przedsięwzięć prowadzonych przez badanych przedsiębiorców. W pierwszej kolejności wymieniony został Urząd Gminy oraz ODR (po 26%), kolejną instytucją były banki (ok. 13%). Jednak licniejszą grupę, bo ok. 19% stanowią osoby stwierdzające, iż nie ma takiej instytucji. W sytuacji, kiedy najpoważniejszymi ograniczeniami w działalności są te ze sfery finansowej, brak jest sygnałów świadczących o rozwoju infrastruktury otoczenia biznesu.

Rola współpracy transgranicznej w rozwoju przedsiębiorczości na obszarach przygranicznych

Większość przedsiębiorców potrafiła podać nazwę euroregionu, w którym położona jest ich firma (87%), (rys. 13). Istotne dla kreowania warunków sprzyjających przedsiębiorczości odgrywa sprawność działań władz lokalnych, od jej jakości zależy tempo przemian na obszarach wiejskich. Właściciele małych i średnich przedsiębiorstw działania władz lokalnych oceniają zdecydowanie pozytywnie (rys. 14). Większość przedsiębiorców wydaje się mieć bardzo ograniczone kontakty z władzami euroregionu, świadczyć o tym może, przeważające (20,8%), określenie współpracy na poziomie średnim.

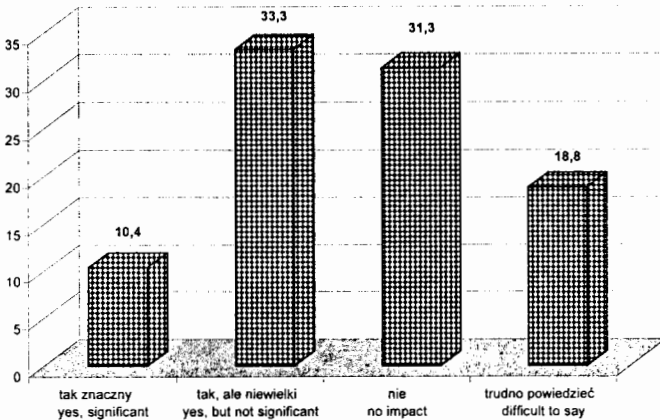

Rys. 13. Euroregion, w jakim położone jest przedsiębiorstwo
Fig. 13. Euroregion the enterprise is located in

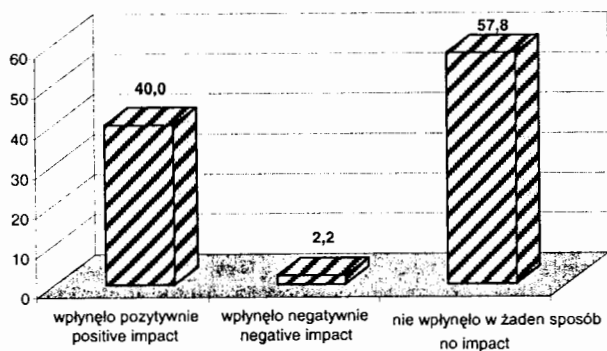
Rys. 14. Ocena przez przedsiębiorców współpracy z władzami lokalnymi
 Fig. 14. Entrepreneurs' assessment of cooperation with local authorities

Przedsiębiorcy nie dostrzegają zbyt wielkiego wpływu, jaki na ich działalność wywiera położenie w pobliżu granicy z Niemcami (rys. 15). Wydaje się być dosyć zaskakujący wynik, zwłaszcza jeżeli porównamy go z danymi dotyczącymi zasięgu prowadzonej działalności (rys. 9). Można domniemywać, że przedsiębiorcy operujący na rynkach zagranicznych nie czynią tego wykorzystując tworzony transgraniczny system gospodarczy.

Rys. 15. Wpływ sąsiedztwa granicy z Niemcami na działalność firmy
 Fig. 15. Impact of proximity to the German border on enterprise activity

Do podobnych wniosków można dojść obserwując rozkład odpowiedzi na pytanie o wpływ jaki na działalność firmy miało otwarcie granic dla mieszkańców terenów przygranicznych (rys. 16). Choć tutaj opinie są rozłożone nieco bardziej równomiernie, to jednak przeważają stwierdzenia o braku zauważalnych pozytywnych skutków.

Rys. 16. Wpływ otwarcia granic dla mieszkańców terenów przygranicznych na przedsiębiorstwo

Fig. 16. Impact of opening borders for the borderland area inhabitants on enterprise activity

Podsumowanie

Ponieważ na terenach wiejskich zdecydowanie dominują firmy drobne, niejednokrotnie jednoosobowe lub bazujące na pracy rodziny, można przyjąć, że ich konkurencyjność w znacznym stopniu zależy od umiejętności zaadaptowania się do istniejących warunków [PIASECKI i in. 2001]. Przy biernej polityce makroekonomicznej oraz braku prywatnego kapitału na prowadzenie działalności ekonomicznej, aktywizacja potencjału rozwojowego dokonywać się musi w oparciu o własne siły gmin wiejskich. Nie są one jednak w stanie stworzyć, porównywalnych z miejskimi, warunków dla funkcjonowania przedsiębiorstw. Należy stwierdzić, że czynniki zewnętrzne ograniczające rozwój wiejskiej przedsiębiorczości istnieją obiektywnie. Nie sposób jednak nie zauważyć, że wykorzystanie szans i ominięcie ograniczeń zależy przede wszystkim od posiadanych umiejętności i zaangażowania właścicieli wiejskich firm.

Uzyskane wyniki pozwalają także na wyciągnięcie następujących wniosków:

- wbrew opinii samych przedsiębiorców wydaje się, że oddziaływanie bliskiej granicy państwowej wywiera istotny wpływ na charakter podejmowanej działalności, przede wszystkim poprzez dostęp do zagranicznych rynków zbytu. Do pełnego wykorzystania renty położenia zmianie ulec muszą postawy przedsiębiorców traktujących istniejącą sytuację jako coś oczywistego, danego raz na zawsze. Jednak wraz z postępującą integracją z państwami Unii, a co za tym idzie, utratą niektórych przewag konkurencyjnych (np. niższe koszty pracy), może się okazać, że bez wysiłku włożonego obecnie w aktywne budowanie pozycji na rynkach sąsiednich krajów, już za kilka lat położenie przy granicy straci wiele ze swej atrakcyjności, gdyż granica owa będzie miała raczej charakter kulturowy (różnice językowe) niż gospodarczy;

- euroregion postrzegany jest jako instytucja pozbawiona wpływu na przebieg zjawisk gospodarczych. Oczywiście, jest to subiektywne zdanie badanych przedsiębiorców. Jednak w sytuacji, kiedy jednym z najważniejszych aspektów budowania struktur interregionalnych jest wspieranie rozwoju systemu gospodarczego, to najważniejszym punktem działań władz różnego szczebla powinni być właściciele małych i średnich przedsiębiorstw. Dlatego istnieje pilna konieczność usprawnienia przepływu informacji między władzami euroregionu, a lokalnymi sferami biznesu. Wydaje się bowiem nieodzowne, żeby przedsiębiorcy stali się aktywnym podmiotem zachodzących zmian, związanych zwłaszcza z postępującą integracją europejską;
- należy podkreślić znaczącą rolę, jaką na badanych terenach pełnią małe i średnie przedsiębiorstwa, przede wszystkim ze względu na fakt, że niewielkie są szanse aby mógł pojawić się kapitał z zewnątrz.

Literatura

- FEDYSZAK-RADZIEJOWSKA B. 1997. *Szanse i bariery rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości wiejskiej*, w: *Ekonomiczne i społeczne uwarunkowanie i możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi w Polsce*. Praca zbiorowa pod red. M. Kłodzińskiego, A. Rosnera. SGGW Warszawa: 149–169.
- GEORGELLIS V., WALL H. J. 2000. *What makes region entrepreneurial? Evidence from Britain*. Springer-Verlag, The Annals of Regional Science: 385–402.
- HENREKSON M., JAKOBSSON U. 2001. *Where Schumpeter was nearly right – the Swedish model and Capitalism, Socialism and Democracy*. Springer-Verlag, J. of Evolutionary Economics: 331–358.
- KLANK I. 2000. *Szanse i ograniczenia rozwoju przedsiębiorczości na obszarach chronionych*, w: *Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w warunkach integracji z Unią Europejską*. Praca zbiorowa pod red. M. Kłodzińskiego. IRWiR PAN Warszawa: 49–71.
- KŁODZIŃSKI M. 1996. *Wielofunkcyjność warunkiem aktywizacji gospodarczo-społecznej obszarów wiejskich*, w: *Wies i rolnictwo w badaniach społeczno-ekonomicznych*. Praca zbiorowa pod red. M. Kozakiewicza. IRWiR PAN Warszawa: 129–186.
- KNIGHT F.H. 1921. *Risk, uncertainty, and profit*. Houghton Mifflin, New York, za: V. Georgellis, H. J. Wall, 2000 *What makes region entrepreneurial? Evidence from Britain*. Springer-Verlag, The Annals of Regional Science: 385–402.
- MELMED-SANJAK J., SANTIAGO C.E. 1996. *The Household and Employment in Small Scale Nonfarm Enterprises*. World Development 24(4): 749–764.
- NIEDZIELSKI E. 2000. *Przedsiębiorczość gospodarcza i bezrobocie na obszarach wiejskich*. Wydawn. UWM Olsztyn, Ormowska: 158 ss.
- NOVAK M. 1993. *The Catholic Ethic and the Spirit of Capitalism*. Free Press, New York, Toronto: 251 ss.
- ORŁOWSKA A., KRUKOWSKI K. 2001. *Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw na terenie województwa warmińsko-mazurskiego*, w: *Praktyczne problemy przedsiębiorczości*. Praca zbiorowa pod red. H. Wnorowskiego, A. Letkiewicz, Uniwersytet w Białymstoku: 134–159.

PIASECKI B., ROGUT A., STAWASZ E., JOHNSON S., SMALLBONE D. 2001. *Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MSP w Polsce i krajach Unii europejskiej*. PARP Warszawa: 241 ss.

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, przedsiębiorczość wiejska, sylweta przedsiębiorców, cechy przedsiębiorców, współpraca transgraniczna

Streszczenie

Określono wpływ różnorodnych czynników na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Euroregionu „Pro-Europa-Viadrina”. W pracy szczególną uwagę zwrócono na określenie, jakie znaczenie dla podejmowania działalności gospodarczej ma przestrzenna lokalizacja firm, a zwłaszcza jej położenie w pobliżu granicy państwa. Badania przeprowadzono w czwartym kwartale 2002 r. Objęto nimi 48 przedsiębiorców wiejskich zamieszkujących w Euroregionie „Pro-Europa-Viadrina”. Stwierdzono, że badani przedsiębiorcy to głównie mężczyźni (77%), w wieku 46,4 lat, a więc najwyższej aktywności zawodowej o wykształceniu średnim (43,8%) i wyższym (33,3%). Głównym kierunkiem działalności badanych firm był handel (34%), produkcja (29%) i usługi (27%). Ponad 70% badanych firm zatrudniało do 9 pracowników (średnio 14,7). Tylko 15% badanych firm prowadziło działalność, zarówno na terenie Polski, jak i za granicą. Prawie co druga badana firma (44,9%) zgłaszała, że główną barierą dalszego rozwoju jest brak środków finansowych.

ENTERPRISE IN RURAL AREAS OF „PRO-EUROPA-VIADRINA” EUROREGION

Piotr Raźniewski¹, Aleksander Lewczuk²

¹ The College of Economy and Informatics,
Popular Knowledge Society, Olsztyn

² Department of Agribusiness and Environmental Economy
University of Warmia and Mazury, Olsztyn

Key words: rural areas, rural enterprise, entrepreneurs' profile, entrepreneurs' features, transborder cooperation

Summary

The paper aimed at getting knowledge on the impact of various factors on enterprise development in rural areas of „Pro-Europa-Viadrina” Euroregion. The particular attention was paid to the influence of spatial localization of the enterprises (especially their location in proximity of State border) on undertaking economic activity. The study was carried out in the last quarter of 2002. 48 rural entrepreneurs from „Pro-Europa-Viadrina” Euroregion were examined. It was found that the entrepreneurs under research were mostly men (77%) aged 46.4 on average (the age of highest professional activity level), educated on secondary

(43.8%) and higher (33.3%) levels. The main trends of their enterprises activity were trade (34%), production (29%) and services (27%). More than 70% surveyed enterprises gave employment to up to 9 people (14.7%). As few as 15% enterprises carried out economic activity both in Poland and abroad. Almost every second enterprise owner (44.9%) stated that the strongest barrier of future development is shortage of financial means.

Dr Piotr Raźniewski

Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii

Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Olsztynie

ul. Wyzwolenia 30

10-106 OLSZTYN

e-mail: piotr.razniewski@twp.olsztyn.pl